

İNSANCA YAŞAM PROJESİ

KADIN SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU

1- ARAŞTIRMANIN AMACI

Demokrasinin geliştirilmesi ve insan haklarının korunmasında, işsiz - eğitimsiz kadınların problemlerinin belirlenerek, çözüm stratejilerinin oluşturulması, eğitim ve istihdam projelerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu tarz kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik projelerin hayata geçirilmesi hedef kitle ile yapılacak yüzyüze görüşmeler ve odak toplantıları yoluyla alınacak bilgiler doğrultusunda amacına ulaşabilecektir.

Proje geliştirme sürecinde yerel bilgilerin aydınlatıcı olacağı geçeceğinden yola çıkılarak, Kadıköy ilçesi'ndeki işsiz ve eğitimsiz kadın kitlesine yönelik detaylı bir çalışmanın sonuçlarının ne kadar yönlendirici ve bilgi verici olacağı açıktır.

D.İ.E. tarafından yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarından da görüleceği üzere kadınların işgücüne katılım oranı 1950'li yılların ortalarından bu yana sürekli bir düşüş göstermektedir. 2002 yılında kadın işgücüne katılım oranı % 27.9 iken, 2003 yılında %26.6 ve 2004 yılında %25.4' dür. Kadın nüfusta 2004 yılı işsizlik oranı %9.7' dir. Okuma-yazma bilmeyen kadın oranı %19.36' dır. Kadın nüfusun %64.50'si şehirde %35.50'i köyde yaşamaktadır. Türkiye'de ev kadını sayısı 2004 yılı için 13.301(bin) olarak belirlenmiştir. Özellikle göç sonrası genellikle kadınlar ücretsiz aile işçisi olmaktan çıkmakta, kent ortamında ev ve aile içine hapsedilmektedir. Yaklaşık %20'si okur-yazar olmayan kadınların işsizlik oranı erkek oranından daha fazladır ve evli kadınların işgücüne katılım oranı %27.2' dir. Bu istatistikler sonucunda, gelişmiş ülkelerin değerlerinden çok uzak olduğu açıktır. Bu araştırmanın, yerel bazda kadın ihtiyaçlarını ve sorunlarını belirlemesi, kadınların üretime katılmasını sağlamak amacıyla eğitilmesi, meslek sahibi yapılması gibi temel sorunlara alternatifler çözümler getirmesi, şehirde

yaşayan “taban kadın” profilini açık biçimde her yönüyle analiz etmesi önemli bir bilgi kanalını yaratacaktır.

Özellikle kadın haklarının tabandaki kadınlar cephesindeki durumu ortaya konularak, bu kapsamda ağırlıklı olarak, tabandaki kadınların hangi haklarının daha çok ihlale uğradığı, hakları konusunda bildikleri ve bilmediklerinin ölçülmesi noktasında olacaktır. Sağlık hakkı, aile içi ve dışı uğradıkları şiddet, eğitim, çalışma, aile içi ve mahalli düzeyde liderlik ve kararlara katılım hakları, boşanma, vekalet, nafaka hakları, v.b. gibi konularda uygulama ve gerçek yaşam pratikleri bilgileri elde edilecektir.

2- VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Veriler, Kadıköy Belediyesi’nce yürütülen İnsanca Yaşam Projesi kapsamında yer alan Aile Danışma Merkezleri (ADM)’ne eğitim veya hizmet almak amaçlı, en az bir yıl ve üzeri katılımcı olan, *taban kadın* tanımına uygun kadınlarla yapılan yüzyüze derinlemesine anket ve beş kişiden oluşan toplam dört grup ile odak grup görüşmeleri yapılarak elde edilmiştir.

3- ÖRNEKLEME YÖNTEMİ

Araştırma, Kadıköy ilçesinde hizmet veren ADM'lere gelen taban kadın profiline uygun kadınları içermektedir. Sayısı fazla olan bu kadınlar arasından tesadüfi örnekleme yöntemiyle 130 kadın seçilmiş ve bunların içinden bir yıldan az veya henüz yeni hizmet/eğitim alanlar dışarıda bırakılarak amaca uygun toplam 100 kadına anketler uygulanmıştır. Amaç, uzun süredir hizmet alan kadınlardaki düşünsel ve ruhsal anlamdaki gelişmeleri daha objektif olarak sorgulamak ve hizmet/eğitim almadan önceki durumla karşılaştırma yapabilmektir. Aynı zamanda, yaşamlarında nelerin değişmediğini de ortaya çıkarmak ve giderilemeyen sorunları irdeleyerek, beklentileri ve ihtiyaçları belirlemek diğer bir hedef olmuştur.

Eleman : ADM'lere katılan taban kadınlar
Birim : Kadıköy Belediyesi Aile Danışma Merkezleri
Kapsam : ADM'lere bir yıl ve üzeri süredir katılan kadınlar
Zaman : İki hafta boyunca çalışma saatleri içinde rastsal olarak seçilmiş zaman dilimleri

4- VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. İlk olarak her bir yanıtla ilişkin frekans(sıklık) dağılım tabloları elde edilerek , araştırmada önemli olduğu öngörülen belli değişkenler arasında ki-kare ilişki analizi uygulanmış, aile içi şiddete ve eğitime yönelik lojistik regresyon analizi yapılarak ilişkiler yorumlanmıştır. Ayrıca belirlenen belli grupların sorulara verdiği yanıtlar açısından farklılığının sınanmasında MANOVA analizi uygulanmıştır.

5-ANKETİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ

Güvenilirlik, araştırmaların tutarlılığını ve etkinliğini bazı güvenilirlik testlerinin sonuçlarına göre değerlendirmektir. En çok kullanılan testler, Cronbach Alpha, İkiye Bölme (split), Paralel, Mutlak Kesin Paralel (strict) olarak sayılabilir. Cronbach Alpha değerinin %60' ı geçmesi anketin başarılı olduğunun göstergesidir. Bazı araştırmacılar, %75' i geçmesini temel alırlar. Diğer kriterlerinde %70'ı geçmesi anketin iç tutarlılığının sağlandığının ve çıkarımlara güvenilebileceğini ortaya koymaktadır. SPSS 10.0 versiyonunda gerçekleşen araştırmanın her bir güven kriteri için elde edilen sonuçları değerlendirilmiştir.

Anketin Güvenilirlik Test Sonuçları

	Anketin Güvenilirlik Sonuçları
Cronbach-Alpha	0,928
Split	0,959-0,982
Paralel	0,949
Strict	0,987

Görüreceği gibi belirtilen ve olması istenen yüzde değerlerini her bir güven kriteri geçmiştir. 100 kişilik örneklemin sonuçlarının tutarlı ve güvenilir olduğu böylece belirlenerek, yüksek güvenilirlik değerleri elde edilmiştir.

Herbir güvenilirlik kriteri %70 değerini aştığı için, kişilerle yapılan anketin başarılı olduğu, anketin kendi içinde tutarlı olduğu, elde edilecek sonuçların gerçekleri yansıtacağı ortaya konulmuştur.

6- BULGULAR

6.1. Sıklık Dağılım Tabloları

İlk olarak ankette yer alan sorulara ilişkin her bir yanıtın Frekans (Sıklık) Dağılım Tabloları ve yorumları gerçekleştirilmiştir.

Tablo:1 Yaş Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
20 ve altı	1	1,0	1,0	1,0
21/30	17	17,0	17,0	18,0
31/39	29	29,0	29,0	47,0
40/49	30	30,0	30,0	77,0
50 ve üzeri	23	23,0	23,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Görüşülen kişilerin %30'u 40-49 yaş grubu,%29'u 31-39 yaş grubu ile en yüksek oranı vermektedir.%23 oranında 50 yaş ve üzeri, %17 oranında 21-30 yaş ve sadece %1 oranında 20 yaş ve altı gruba aittir. Buna göre orta yaş ve üzeri kadınlar ankette ağırlıklı yaş ortalamasını oluşturmaktadır. Bunun nedeni genç kadınların bir işte çalışıyor

olmaları ve sorunlarıyla başadebilme anlamında kendilerine daha fazla güvenmeleridir. Buna karşılık daha fazla çile çeken orta yaş ve üzeri kadınlar gençlere oranla hem çalışma olanağından yoksun hem de daha fazla çare arayışı içinde ve daha tahammülsüz görünmektedirler ki bu durum yapılan odak toplantılarında da açıkça gözlenmiştir.

Tablo:2 Eğitim Durumu Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
ilkokulterk	15	15,0	15,0	15,0
ilkokulmezunu	39	39,0	39,0	54,0
ortaokulterk	1	1,0	1,0	55,0
ortaokulmezunu	2	2,0	2,0	57,0
lisemezunu	2	2,0	2,0	59,0
hicgitmemis	40	40,0	40,0	99,0
universitemezunu	1	1,0	1,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Görüşülen kadınların %40'ı hiç okula gitmemiş kadınlardan ve %39'u ilkokul mezunu kadınlardan oluşmaktadır. %15 oranında ilkokul terk, %1 ortaokul terk ,%2 ortaokul mezunu, %2 lise mezunu, %1 üniversite mezunu kadın vardır. Büyük çoğunluk olan %94'ün orta okula gidememiş olması, eğitimsiz kadın nüfusunun durumunu gözler önüne sermektedir. Özellikle hiç okula gitmemiş olanlarla ilkokul terk olanların oranının %55 olduğu düşünüldüğünde, toplumda kız çocuklarının eğitimine olan duyarsızlığın ve "eğitim hakkı" bağlamında kadın hakları sorununun boyutları daha net anlaşılmaktadır. Yapılan odak grup toplantılarında da kadınların %94'ü kesinlikle maddi-manevi yıllardır mağdur durumda olduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan üniversite mezunu,lise mezunu ve ortaokul mezunu olan 5 kişi ise sadece ekonomik krizler sonrası işsiz kalan ve maddi sıkıntı çeken bu yüzden mesleki kurs almaya gelmiş kişilerdir.

Tablo:3 Medeni Durum Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evli	83	83,0	83,0	83,0
bekar	4	4,0	4,0	87,0
boşanmış	1	1,0	1,0	88,0
dul	8	8,0	8,0	96,0
terkedilen	4	4,0	4,0	100,0
toplam	100	100,0		

Görüşülen kadınların %83'ü evlidir. %4 bekar, %1 boşanmış, %8 dul, %4 eşi tarafından terk edilmiş durumdadır. Çoğunluğu evli olan kadınların derinlemesine görüşmelerde aslında evliliklerinden memnun olmadıkları, çocukları yüzünden veya gidecek yerleri olmadığı için evliliklerine devam ettikleri anlaşılmıştır. Bu durum kadınların eğitimsizliklerinin, işsiz olmalarının, kendilerini toplumda ne kadar yalnız hissettiklerinin ve en önemlisi kadına yönelik kurumların yetersizliğinin bir göstergesidir. Terkedilen 4 kadının kocasının yeri bilinmediği için resmen bir boşanma gerçekleşmediği anlaşılmıştır. Boşanmış olan 1 kadın eşinden nafaka almadığını, bu konuda kanuni bir yaptırıma maddi problemlerden dolayı başvuramadığını belirtmiştir. Dul olan 8 kadından sadece ikisi dul-yetim maaşı almaktadır. Diğer 6 kişinin böyle bir güvencesi yoktur. Hem boşanan hem de dul olan kadına çevrelerinin tutumu sorulduğunda; hiç yardım görmediklerini, çevredeki erkekler tarafından taciz edildiklerini, evli kadınların onlarla arkadaşlık etmekten kaçındığını anlıyoruz. Yani; bir dışlanma sözkonusudur. Görüşülen kadınlar 21-39 yaş grubu arasında ağırlıklı olduğu için bu tür problemlerin yaşanması mümkün olmaktadır. Bu durum, toplumun evli olmayan veya bir biçimde evliliği son bulmuş kadınlara bakış açısı ve bu bağlamda kadının özgürleşmesi ile ilgili ciddi sorunlar taşıdığını göstermektedir.

Tablo:4 Çocuk Sayısı Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
bir	8	8,0	8,0	8,0
iki	30	30,0	30,0	38,0
üç	24	24,0	24,0	62,0
dört	14	14,0	14,0	76,0
bes ve üzeri	18	18,0	18,0	94,0
yok	6	6,0	6,0	100,0
toplam	100	100,0		

Görüşülen kadınların %30'u iki çocuk, %24'ü üç çocuk, %18'i beş ve üzeri %14'ü dört çocuk ve sadece % 8'inin bir çocuğu olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak, üç ve üzeri çocuk sahibi olan kadınların toplamı %56 oranıyla yarıdan fazladır. Sadece 6 kadının çocuğu olmamaktadır. Kadınlar arasında doğum kontrolü bilinmemekte, ihmal edilmekte veya eşleri tarafından istenmemektedir. Doğum kontrolü ile ilgili teknik bilginin yetersizliğinden daha önemlisi "kabul edilebilir aile büyüklüğü" kavramının bu kadınlar ve eşleri tarafından yeterince anlaşılamamış olmasıdır. Bu kadınlara çocukların okul durumları sorulduğunda çocuğu olan 94 kişiden 77 sinin çocuğunun okula gittiği anlaşılmıştır. Bu 77 kişiden 58'i ilköğretim, 12 lise ve 7 kişinin üniversitede çocuğu olduğu anlaşılmıştır. Bu durum kadınların kendilerinin eğitimsizlikleri dolayısıyla yaşadıkları sorunları çocuklarının yaşamamaları konusundaki isteklerini ve aldıkları eğitim seminerleri sayesinde bilinçlenmeye başladıklarını göstermektedir.

Tablo:6 Sağlık Güvencesinin Varlığı Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	43	43,0	43,0	43,0
hayır	43	43,0	43,0	86,0
yesilkart	14	14,0	14,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Görüşülen kişilerin %43' ünün sağlık güvencesi olduğu, buna karşılık %43' ünün bir sağlık güvencesi olmadığı belirlenmiştir. %14'ü ise fakirlik dolayısıyla yeşil kart alabilmiştir. Sağlık güvencesi olan kadınların, yapılan derinlemesine görüşmelerde aslında, son 5-6 aydır eşlerinin çalışmaya başlaması sayesinde onların sigortası üzerinden sağlık yardımı alabildikleri anlaşılmaktadır. Yani kendilerinin doğrudan sigortaları yoktur ve eşlerinin uzun zamandır işsiz oldukları gözönünde tutulduğunda ve sağlık güvencesi hiç olmayanların da payı düşünüldüğünde, kadınların sağlık güvenceleri konusunda içinde buldukları yetersiz koşulların boyutu anlaşılmaktadır.

Tablo:7 Sağlık Şikayeti Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
kadın hastalığı	14	14,0	14,0	14,0
astım- bronşit	7	7,0	7,0	21,0
kemik rahatsızlığı-romatizma	9	9,0	9,0	30,0
boyun-bel-fıtık	8	8,0	8,0	38,0
kalp-tansiyon	6	6,0	6,0	44,0
şeker	9	9,0	9,0	53,0
göz rahatsızlığı	8	8,0	8,0	61,0
böbrek	3	3,0	3,0	64,0
kansızlık	9	9,0	9,0	73,0
bedensel özür	7	7,0	7,0	80,0
diş	2	2,0	2,0	82,0
depresyon	11	11,0	11,0	93,0
sağlıklıyım	7	7,0	7,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Sadece 7 kişi sağlıklı olduğunu belirtirken, kadınların %93' ünün ciddi sağlık problemleri olduğu, hatta aynı anda birkaç hastalığı kronik olarak yaşadıkları belirlenmiştir. Bu

tabloda, ilk sırada önemli sayılan sağlık problemlerinin yüzde değerleri sunulmuştur. Kadın hastalıkları %14 ve depresyon %11 ile en yüksek orana sahip şikayetlerdir. Odak görüşmelerde aynı anda üç ve daha fazla hastalığı yaşayanların yarısından fazla olduğu olduğu anlaşılmıştır. Sağlık güvenceleri olsa dahi, kronik ve aynı anda birkaç hastalık yaşandığı, tedaviye geç kalındığı için pek çözüm üretilememektedir. Özellikle kadın hastalıkları ve depresyon oranlarının yüksekliği, çok çocuk sahibi olmaları ve aile içi sorunların varlığı ile ilgili gözükmemektedir.

Tablo: 8 Sağlık Sorunlarını Çözme Yolu Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
gidemiyor	17	17,0	17,0	17,0
sağlık ocağı	16	16,0	16,0	33,0
hastane	52	52,0	52,0	85,0
ADM	11	11,0	11,0	96,0
özel doktor	3	3,0	3,0	99,0
ev ilaçları	1	1,0	1,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Görüşülen kadınların %17' sinin herhangi bir sağlık sorununda hiç bir yere gidemediği görülmüştür. Gidenlerin %52' si hastaneyi tercih ederken, %16' sı sağlık ocaklarını tercih etmektedir. ADM'ler ise %11 ile dördüncü sırada yer almıştır. Kadınların hastaneyi tercih etmelerinin nedeni uzman doktorların olmasıdır. Zira yapılan derinlemesine görüşmelerden de anlaşılmıştır ki; kadınlar hastalıkları müdahaleyi gerektirecek boyuta gelmeden çok önce ADM' ler ya da sağlık ocağı gibi kurumlardan yararlanma konusunda ihmalkar davrandıklarından, ancak hastane müdahalesini gerektirecek noktaya geldiklerinde doğal olarak hastaneleri gitmek zorunda kalmaktadırlar.

Tablo:9 İşsiz Kalma Nedeni Sıklık Dağılım Tablosu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
iş bulamamak	4	4,0	4,0	4,0
eğitimsizlik	35	35,0	35,0	39,0
sağlık sorunları	19	19,0	19,0	58,0
cocuk	21	21,0	21,0	79,0
izin alamama	13	13,0	13,0	92,0
yol-iz bilmemek	1	1,0	1,0	93,0
özürlü olmak	7	7,0	7,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %35'i işsiz kalma nedeni olarak eğitimsiz oluşlarını, %21'i çocuklara bakacak kimse olmayışını, %19'u sağlık sorunlarını, %13'ü eşinin ve ailesinin izin vermemesini, %7' si bedensel özürlü oluşunu ve %1'i yol-iz bilmemesini söylemiştir. Buna göre kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük oluşu, büyük çoğunlukla bir meslek sahibi olmamaları, yani eğitimsiz olmalarıyla açıklanmaktadır. Ayrıca % 21 çocuklara bakacak kimsenin olmayışı ile %13 olan eş ve ailesinin izin vermemesi oranlarının toplamı olan % 34, kümülatif olarak, toplumda kadının ev kadınlığı, annelik gibi misyonlarının eş ve aileleri tarafından doğal görevleri olarak düşünülerek çalışmalarına izin verilmemesi zihniyetini açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo: 10 Parasal Sorun Yaşama Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	90	90,0	90,0	90,0
hayır	4	4,0	4,0	94,0
bilemiyorum	6	6,0	6,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Kadınların %90 gibi çok önemli oranı ciddi parasal sorunlar yaşamaktadır. Sadece %4' ü yaşamadığını söylerken, %6' sı ise bazen yaşayıp bazen yaşamadığı için "bilemiyorum" biçiminde cevap vermiştir. Gerek kadınların bir işte çalışmıyor olmaları, gerekse eşlerin

% 49'unun işsiz olmaları ve % 9'unun emekli aylığı ile geçinmek zorunda olmaları gözönüne alındığında yaşanan parasal sorunun büyüklüğü ortaya çıkmaktadır. Ayrıca odak grup toplantılarında yapılan yüzyüze görüşmelerde % 42 oranında eşi çalışanların oluşturduğu kadınlar, eşlerinin son 6 ay ile 1 yıl içerisinde iş bulduklarını dile getirmişlerdir. Dolayısıyla ciddi parasal sorunlar yaşayan % 90'lık grup aslında eşi çalışan % 42'lik grubu da içermektedir.

Tablo:11 Yeterli ve Dengeli Beslenme Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	24	24,0	24,0	24,0
hayır	76	76,0	76,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Kadınların %24'ü yeterli besleniyorum derken, % 76' sı beslenemediğini belirtmiştir. Bu durum yaşanan parasal sorunun büyüklüğü ile yani % 90 oranı ile doğru orantılıdır.

Tablo:12 Yaşanılan Konut Sahipliği Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	40	40,0	40,0	40,0
hayır	48	48,0	48,0	88,0
yakınının	12	12,0	12,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Kadınların %40'ı yaşadıkları konutların kendilerine ya da eşlerine ait olduğunu söylerken, %48'i kirada ve %12'si ise yakınına ait olduğunu, ancak kira ödemediklerini belirtmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde, yaşadığı konutun bir yakınına ait olduğunu ancak kira vermediklerini söyleyen kadınların bu durumdan hoşnut olmadıkları gözlenmiştir. Zira kira vermemekle birlikte, konutların, genellikle kayınvalide, kayınpeder veya eşinin ağabeyine ait olması, kadınların yaşamları boyunca bu insanlara bağımlı kalmalarına, kendileri ve aileleri ile ilgili özgürce karar alamamalarına ve kendilerini kötü

hissetmelerine yol açmaktadır. Sonuçta toplam % 60 gibi konut sahipliği imkanından yoksun bir grup ortaya çıkmaktadır.

Tablo:13 Memleketle Ekonomik Bağ Olması Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	1	1,0	1,0	1,0
hayır	99	99,0	99,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Görüşülen kadınların %1'i evet derken, %99'u bir bağı olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla, köylerinde yaşadıkları ekonomik sıkıntılar yüzünden kente göç ettiklerinden bu oranın son derece yüksek çıkması doğaldır. Özellikle aile büyüklerinin ölümü ile memlekette yiyecek-malzeme desteğinin de bitişinin gerçekleştiği belirtilmiştir.

Tablo:14 Eşin Çalışması Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	42	42,0	42,0	42,0
hayır	33	33,0	33,0	75,0
emekli	9	9,0	9,0	84,0
düzensiz	16	16,0	16,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %42'sinin eşi çalışmakta, %33'ünün çalışmamakta, %9'unun eşi emekli ve %16'sının eşi ise iş buldukça çalışmaktadır. Eşi çalışmayanlar ile iş buldukça çalışanların toplamı % 49 gibi bir orandır ki; yapılan yüzyüze görüşmelerde bu insanların işsiz kalınan süre boyunca geçimlerini komşuların, akrabaların yardımlarıyla veya çocuklarının aylıklarıyla, ayrıca haberdar olduklarından bu yana ADM'lerden yardım alarak sağladıkları anlaşılmıştır. Ayrıca kadınların ADM'ler başta olmak üzere çeşitli yardım kurumları kanallarını çok iyi bilmedikleri de görülmüştür.

Tablo:15 Ailede Çalışan Kişi Sayısı Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
bir kişi	77	77,0	77,0	77,0
iki kişi	33	33,0	33,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %77'sinin sadece eşi çalışmakta, %33'ünün ise çocukları ve aile yakınları da çalışmaktadır. Yapılan görüşmelerde bu % 33'lük bölümün bir kısmı çocuklarını okuldan alıp işe vermek zorunda kaldıklarını söylemişlerdir.

Tablo:16 İşsizlik Sürelerinde İlişkilerde Yaşanan Olumsuzluk Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	72	72,0	72,0	72,0
hayır	28	28,0	28,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %72' si işsizlik süresince evde düzenin bozulduğunu, kavga edildiğini hatta şiddet yaşandığını belirtmiştir. %28' i ise ilişkilerde bozulma olmadığını belirtmiştir. Bunlar genelde yaş ortalaması 40-50 üzeri olan kişilerden oluşmaktadır ki; bu grup şiddet dönemi biten belki de eşiyle birbirine tutunma dönemini yaşayan kadın grubudur.

Tablo:17 Aile İçi Şiddet Yaşama Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	69	69,0	69,0	69,0
hayır	31	31,0	31,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %69'u şiddet yaşamakta olduğunu, %31'i ise yaşamadığını ifade etmiştir. Şiddete uğrayan 69 kadın sadece fiziksel değil, aynı zamanda uygunsuz ve aşağılayıcı laflarla kavgaya maruz kalan kadınların da toplamını ve kendileri dışında da ailede

şiddet yaşayanları ifade etmektedir. Odak sorgulamada şiddet yaşamadığını söyleyen kadınların yaş grubunun 40-50 üzeri olduğu görülmüştür. Yani; erkekler yaşlılıklarıyla birlikte eşlerine bedenen daha bağımlı hale gelmelerinin de etkisiyle şiddete son vermektedirler. Buna karşılık genç kadınların şiddete boyun eğmek durumunda kaldıkları, hak arayışına girecek bilgi ve cesareti gösteremedikleri, bu durumu çevre baskısının da etkisi ile “işsiz erkeğin doğal hali” biçiminde yorumlama yoluna gittikleri anlaşılmaktadır.

Tablo:18 Ailede Şiddete Maruz Kalan Kişiler Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
ben	37	54,0	54,0	54,0
cocuklar	20	28,0	28,0	82,0
bütün fertler	12	18,0	18,0	100,0
toplam	69	100,0		

Kadınların %54’ü şiddeti bizzat yaşarken, %28’i çocukların şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. %18’i ise evde yaşayan herkesin şiddete maruz kaldığını ifade etmişlerdir. Yapılan odak grup görüşmelerde eşinden şiddet gören kadının hırsını ve isyanını çocuklarına şiddet uygulayarak ortaya koyduğu anlaşılmıştır.

Tablo:19 Şiddete Maruz Kalındığında Kanuni Hakları Bilme Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	13	19,0	19,0	19,0
hayır	45	65,0	65,0	84,0
yol bilmiyorum	11	16,0	16,0	100,0
toplam	69	100,0		

Şiddet gören kadınların(toplamda 69 kişi) %19’u bu konudaki kanuni haklarını bildiklerini söylemişlerdir. Yapılan odak görüşmelerde söz konusu haklarını ADM’lerden öğrendikleri anlaşılmaktadır. %65’i haklarını bilmediğini, %16’sı ise yeni göç ettikleri için yol iz bilmediklerini ifade etmişlerdir. ADM’lerden bilgi alan kadınlar ise, bu kurumları

komşu ya da akraba vasıtasıyla öğrendiklerini söylemişlerdir. Buradan ADM' lerde verilen eğitimin ve bilinçlendirmenin önemi ortaya çıkmaktadır ki; bu durum çok daha fazla kadına ulaşılması halinde alınacak sonucun etkinliğini göstermektedir. Kanuni haklarını bilen kadınlar, eşlerinden ve çevreden baskı göreceğinden korkarak, aile düzenlerinin bozulmaması için herhangi bir kurumdan yardım almadıklarını, sessiz kalmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Tablo:20 Aile İçi Şiddetin Nedeni Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
parasızlık	32	47,0	47,0	47,0
kumar/içki	13	19,0	19,0	66,0
başka kadın	8	11,0	11,0	77,0
kıskançlık	7	10,0	10,0	87,0
aile kışkırtması	9	13,0	13,0	
toplam	69	100,0		

Kadınların %47'si şiddetin nedeni olarak ekonomik sorunları gösterirken, %19'u kumar içki gibi kötü alışkanlıklar, %11'i başka kadınlarla olan ilişkiler, %10'u eşinin kıskançlığı ve %13'ü başta kayınvalide sorunları olmak üzere kocasının ailesinin kışkırtması nedeniyle şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Buradan işsizlikle artan ekonomik sorunların şiddeti doğallaştırdığı anlaşılmaktadır. Kötü alışkanlıklar, aldatma, kıskançlık ve aile kışkırtmalarının toplamı olan % 53, kadınların aile içinde yaşadıkları istismarın, çaresizliğin, hak ihlallerinin ve eğitimsizliğin boyutlarını anlamak bakımından azımsanmayacak bir orandır.

Tablo:21 Şiddet Nedeniyle Kamu Kuruluşlarından Destek Alma Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	7	10,0	10,0	10,0
hayır	62	90,0	90,0	100,0
toplam	69	100,0		

Şiddet gören kadınların %10 u şiddet nedeniyle kamu kuruluşlarından destek aldığını ifade ederken, %90'ı almadığını belirtmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde söz konusu büyük çoğunluğun, herhangi bir destek almak istese bile korktuğu ve çekindiği için bundan vazgeçmek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, çevre baskısı ve tepkilerden çekindiklerini, onun yerine kabullenme yolunu tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo:22 Aile İçi Kararlarda Söz Sahibi Olma Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	32	32,0	32,0	32,0
hayır	68	68,0	68,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %32' si aile içi kararlarda söz sahibi olduğunu, %68'i ise söz sahibi olmadığını söylemişlerdir. Buradan kadınların aile içindeki karar süreçlerinde birey olarak tavır alamadıkları ve dışlanmış bir şekilde yaşamak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca yapılan görüşmelerde aile içi kararlarda söz sahibi olan kadınların da 50 yaş ve üzeri gruba dahil oldukları anlaşılmıştır. Bu durumun, işsizlik süresi boyunca eşi ile ilişkilerinde olumsuzluk yaşamadığını, şiddete maruz kalmadığını ifade eden ve 40-50 yaş üzeri olup eşile tutunma dönemini yaşayan kadınların durumu ile örtüştüğü gözükmektedir.

Tablo:23 Ev İşleri ve Çocuk Bakımında Yardımcısı Olma Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	9	9,0	9,0	9,0
hayır	91	91,0	91,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %9'u ev işleri ve çocukların bakımı konusunda yardım alırken, %91'i her işi kendi yaptığını ifade etmiştir. Ailede başkaları da olsa bu kadınlar bir yardım görmediklerini, her işin kendilerinden beklendiğini vurgulamışlardır. Bu durum kadınların çalışmalarının önündeki en büyük engellerden biridir. İşsizliğinin nedeni olarak çocuklara bakacak kimse olmayışını gösterenlerin oranının %21 olması da bu durumu açıklamaktadır.

Tablo:24 Kişilerden Veya Kuruluşlardan Herhangi Bir Yardım Alma Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	23	23,0	23,0	23,0
hayır	77	77,0	77,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %23'ü çeşitli kişi ve kuruluşlardan yardım alırken, %77'si hiç bir yardım almadığını belirtmiştir. Yardım alan kişilerin ise, süreklilik arz eden yardımlar almadığı, daha çok ADM'lerden sağladıkları yardımları kastedtikleri anlaşılmıştır. Bu durum, ciddi parasal sorunları, sağlık sorunları olan, eğitimsiz ve işsiz kadınlara toplumsal duyarlılık anlamında kişi ve kurumların yeterince duyarlılık göstermedikleri sonucuna ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

Tablo:25 Gelecekte Umutlu Olma Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
evet	25	25,0	25,0	25,0
hayır	75	75,0	75,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %25'i gelecekte umutlu iken, %75'nin gelecekte beklentisi kalmamış durumdadır. Yapılan odak toplantılarında umutsuzluğun başlıca nedeninin, bir mesleğe sahip olmadıkları için işsiz olmaları, parasal sıkıntılar, haklarını koruyamama-kollayamama, ülkenin geleceğinden de umutlu olamama biçiminde özetlenebilir. Çoğunluğu depresyon yaşayan bu kadınların klinik düzeyde ciddi bir karamsarlık içinde olduğu gözlenmiştir.

Tablo:26 Ülkede Değişmesi İstenenler Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
işsizlik	41	41,0	41,0	41,0
konut sorunu	6	6,0	6,0	47,0
sağlık sorunu	6	6,0	6,0	53,0
kadın hakları	31	31,0	31,0	84,0
eğitim sorunu	9	9,0	9,0	93,0
terör	3	3,0	3,0	96,0
siyasetçiler	4	4,0	4,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Kadınların çoğunluğu %41 ile işsizlik derken, %31'i kadın haklarına önem verilmesi demiştir. Buradan önemli bir çoğunluğun yaşadıkları parasal sorunun en büyük kaynağı olarak gördükleri ve gelecekte ümitsiz olmalarının da başlıca nedeni olarak gösterdikleri işsizlik gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kadın haklarına önem verilmesini isteyen % 31'lik grubun ise, yapılan yüzyüze görüşmelerde ve odak toplantılarında, ADM'lere devam ettikten sonra bu kavram hakkında bilinçlendikleri ve önemini kavradıkları anlaşılmaktadır. Bunların dışında kadınların diğer %6' sı konut ve sağlık

sorunlarını, %9' u eğitimi, %3'ü terörü ve %4'ü de siyasetçilerin değişmesini istemişlerdir.

Tablo:27 İçinde Bulunulan Sorunları Kimlerin Çözeceği Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
siyasetçiler	76	76,0	76,0	76,0
yurttaşlar	2	2,0	2,0	78,0
belediyeler	18	18,0	18,0	96,0
yardım kuruluşları	4	4,0	4,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Sorunları kimin çözeceği konusunda kadınların, %76' sını siyasetçiler derken, %18'i belediyeler, %4'ü yardım kuruluşları ve %2'si yurttaşlar demiştir. Burada kadınların, toplumun genel olarak yaygın davranış biçimlerine uygun olarak, siyasetçi odaklı çözüm mantığına yakın oldukları anlaşılmaktadır. Yapılan odak grup toplantılarında, kadınların, yine genel davranış biçimine uygun olarak, sivil toplum odaklı çözüm mantığından yoksun oldukları, bu kavramı yeterince algılayamadıkları görülmüştür. Bu durum, çözüm getirme anlamında yardım kuruluşlarına ve yurttaşlara görev düşeceğini söyleyen grubun toplamda % 6'yı geçmemesinden de ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin sorunları çözebileceğine inanan % 18 ise, ADM' lerin çalışmalarından haberdar olan, buradan yardım edinen ve eğitim gören kadınların, belediye-yurttaş- sivil toplum odaklı çözüm önerilerinin önemini anlamaya başladıklarını göstermektedir.

Tablo:28 Yaşanan Olumsuzlukların Sorumlusu Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
devlet	73	73,0	73,0	73,0
yasalar	2	2,0	2,0	75,0
ailem	5	5,0	5,0	80,0
ben	18	18,0	18,0	98,0
politikacılar	2	2,0	2,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %73'ü devlet derken, %18'i kendisini sorumlu tutmuştur. Çoğunluğun devleti sorumlu olarak göstermesi Tablo 27'de ulaşılan sonuçla paralellik göstermektedir. Yapılan odak toplantılarda, yaşadığı olumsuzlardan kendisini sorumlu tutan kadınların, zorla evlendikleri, buna karşı koyamadıkları, daha sonrasında doğum kontrolü uygulamadıkları ve dolayısıyla suçlunun kendileri olduğu görüşü belirlenmiştir.

Tablo:29 Öncelikli Çözümlemesi İstenen Sorun Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
işsizlik/para	68	68,0	68,0	68,0
sağlık	13	13,0	13,0	81,0
eğitim	9	9,0	9,0	90,0
ısınma	2	2,0	2,0	92,0
konut	8	8,0	8,0	100,0
toplam	100	100,0	100,0	

Kadınların %68'i işsizlik ve parasal sorunlar derken, %13' ü sağlık, %9'u eğitim, %2'si ısınma ve %8'i konut demiştir. Buradan çıkan sonuçlar da Tablo 26'da ulaşılan sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

Tablo:30 Oturulan Mahallede Aynı Durumda Olan Kişi Sayısı Sıklık Dağılım Tablosu

	sıklık	oran	geçerli oran	kümülatif oran
0-10 aile	45	45,0	45,0	45,0
11-20 aile	22	22,0	22,0	67,0
21-30 aile	18	18,0	18,0	85,0
31-40 aile	12	12,0	12,0	97,0
40 ve üzeri	3	3,0	3,0	100,0
toplam	100	100,0		

Kadınların %45'i zor durumda olan 0-10 aile bildiğini söylerken, %22'si 11-20 arasında, %18'si 21-30 arasında, %12'si 31-40 arasında ve %3'ü 40 ve üzeri aile olduğunu belirtmiştir. Buna göre kadınların yarısından fazlası çevrelerinde benzer sorunları yaşayan çok sayıda kadın ve aile olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla karşımıza en az anket yapılan kitle kadar kadın ve aile olduğu sonucu çıkmaktadır. Bu da yönetim odaklı çözüm mantığının en önemli ayağı olan belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve yurttaşların bu sorunların çözümünde ne derece önemli rol üstleneceklerini göstermektedir. Yapılan odak görüşmelerde de söz konusu yönetim mantığı çerçevesinde, ADM'lerin bu kadınlara ulaşma ve çözüm bulma konusunda sayılarının ve etkinliklerinin artması gereği anlaşılmaktadır.

6.2. Kİ-KARE İLİŞKİ ANALİZİ

İki kategorik değişken arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı analizi için ki-kare ilişki analizi uygulanmıştır. Saha çalışmasında aydınlatıcı ve belirleyici olduğu düşünülen bazı kavramlar belirlenerek aralarında ilişkinin varlığı araştırılmıştır.

*Eğitim Durumu ve İşsiz Kalma Nedeni İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	85,027 ^a	,000
Likelihood Ratio	60,856	,030
Linear-by-Linear Association	7,037	,008
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, eğitim durumu ve işsiz kalma nedenleri arasında ilişki yoktur biçiminde kurulan H_0 hipotezi red edilerek, ilişkili olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Yapılan çalışmada, kadınların %94 gibi büyük çoğunluğunun orta okula gidememiş olmasının ve işsiz kalma nedenleri sorulduğunda, yine büyük çoğunlukla eğitimsiz oluşlarını ve buna bağlı olarak bir meslek sahibi olmayışlarını göstermeleri, eğitim durumu ile işsiz kalma nedeni arasındaki kuvvetli ilişkinin varlığını açıklamaktadır. Buradan anlaşılması gereken, kadınların mesleki eğitim olanaklarının artırılması halinde, işgücüne katılım oranlarının yükseleceği ve dolayısıyla işsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunulacağıdır.

*Eğitim Durumu ve ocuk Sayısı İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(ift taraflı)
Pearson Chi-Square	64,517 ^a	,020
Likelihood Ratio	61,675	,003
Linear-by-Linear Association	5,054	,005
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, eğitim durumu ve ocuk sayısı arasında ilişki yoktur biçiminde kurulan H_0 hipotezi red edilerek, ilişkili olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Kadınlar arasında eğitim seviyesinin, yukarıda da görüldüğü üzere son derece düşük olması, doğum kontrolü yöntemlerinin yeterince bilinmemesine, ihmal edilmesine veya daha önemlisi eşleri başta olmak üzere yakın çevrenin baskısıyla “kabul edilebilir aile büyüklüğü” kavramının yeterince anlaşılamamısına, sonuçta üç ve üzeri ocuk sahibi olan kadınların toplamının %56 gibi bir orana ulaşmasına yol açmaktadır.

*Yaş ve Sağlık Şikayeti İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(ift taraflı)
Pearson Chi-Square	97,506 ^a	,999
Likelihood Ratio	92,859	1,000
Linear-by-Linear Association	2,226	,136
N of Valid Cases	100	

a.

YORUM: $p > 0,05$ olduğundan, yaş ve sağlık Şikayeti arasında ilişki yoktur biçiminde kurulan H_0 hipotezi kabul edilir. Kadınların yaşa bağlı bir sağlık sıkıntısı yoktur, yaşadıkları hayatın zorluğu ve yetersiz beslenme sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Görüşülen kadınların % 59'unun 31-40 arası orta yaş grubundan oluştuğu, buna karşılık ciddi sağlık problemleri olan kadınların oranının % 93 olduğu düşünüldüğünde, sağlık

şikayeti ile yaş arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Yaşanan şikayetler içinde kadın hastalıkları ve depresyon oranlarının yüksekliği, bu kadınların sağlık problemlerinin maddi ve manevi yaşam şartlarının zorluğu ile ilgili gözükmetedir.

*Eşin Çalışması ve Aile İçi Şiddet İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	71,415 ^a	,009
Likelihood Ratio	74,195	,027
Linear-by-Linear Association	9,200	,005
N	100	

a.

YORUM: $p < 0.05$ olduğundan, eşin çalışması ve aile içi şiddetin ilişki yoktur biçiminde kurulan H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Parasal sorunlar azaldıkça aile içi şiddet de giderek azalmaktadır. Kadınların % 69'nun aile içi şiddet yaşamakta, eşi çalışmayanlar ile iş buldukça çalışanların toplamı ise % 49' u bulmaktadır. Ayrıca şiddetin nedeni olarak kadınların %47'si ekonomik sorunları göstermektedirler. Bu durumdan işsizlikle artan ekonomik sorunların aile içi şiddeti doğurduğu anlaşılmaktadır.

*Şiddet Görme ve Gelecekte Umutlu Olma İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	98,415 ^a	,029
Likelihood Ratio	94,195	,047
Linear-by-Linear Association	8,957	,035
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan şiddet görme ve gelecekte umutlu olma arasında ilişki yoktur olan H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Aile

içi şiddet kadının gelecekte umutlu oluşunu etkilemektedir. Kadınların %75 gibi büyük çoğunluğunun gelecekte umutsuz olmaları söz konusudur. Özellikle orta yaş grubunun ağırlıklı olduğu kadınların %69'unun şiddet yaşamakta olduğu ve kadın hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları düşünüldüğünde, gelecekte umutlu olmamaları doğaldır.

*Parasal sorun ve Beslenme İlişkisi

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	83,218 ^a	,001
Likelihood Ratio	82,693	,010
Linear-by-Linear Association	9,351	,002
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, parasal sorun ile beslenme durumu arasında ilişki yoktur olan H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir yani; parasal sorunların beslenme üzerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Kadınların % 76' sı beslenemediğini, % 90'ı ise çok ciddi parasal sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Yeterli ve dengeli beslenmenin maddi olanaklar ile olan doğrusal ve güçlü ilişkisinin varlığı iktisat teorisi açısından da yeteri kadar açıktır.

*Sağlık Güvencesi ve Sağlık Şikayeti

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	171,024 ^a	,000
Likelihood Ratio	86,393	,407
Linear-by-Linear Association	,119	,730
N	100	

a.

YORUM: $p > 0,05$ olduğundan sağlık güvencesi olunması ve sağlık şikayeti arasında ilişki yoktur olan H_0 hipotezi kabul edilir. Aynı anda birden fazla kronik rahatsızlık yaşayan

kadınların sağlık güvencelerinin olması, tamamen tedavi edilip iyileşmelerini sağlayamamakta ve dolayısıyla bir ilişki bulunamaması beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla son aşamada doktora gidiliyor olması, yaşanan evlerin sağlık koşullarının kötü olması, yeterli beslenememe gibi sorunların devam etmesi nedeniyle sağlık kurumlarının tedavilerinden olumlu sonuçlar elde edilememektedir.

*Eşin Çalışmaması ve Parasal Sorunlar Yaşama

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	91,887 ^a	,930
Likelihood Ratio	92,348	,885
Linear-by-Linear Association	,140	,009
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, eşin çalışması ve parasal sorunlar yaşanması arasında ilişki yoktur olan H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Yani; eşin çalışmaması durumu parasal sorunların yaşanması durumunu etkilemektedir. Kadınların % 90'nın çok ciddi parasal sorunlar yaşadığı ve eşi çalışmayanlar ile iş buldukça çalışanların toplamının % 49 gibi bir orana tekabül ettiği, öncelikle çözümlenmesi istenen en önemli sorunlarının işsizlik ve parasal sorunlar olduğunu söyleyenlerin %68 olduğu düşünüldüğünde bu ilişkinin de kuvvetli çıkması doğal bir sonuç olmaktadır.

*Yaş ve Aile İçi Kararlarda Söz Sahibi Olma

Chi-Square Tests

	değer	p(çift trafı)
Pearson Chi-Square	77,075 ^a	,132
Likelihood Ratio	77,593	,108
Linear-by-Linear Association	,577	,047
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, yaş ve aile içi kararlarda söz sahibi olma durumu arasında ilişki yoktur diyen H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Yani; yaş ilerledikçe aile içi kararlarda söz sahibi olunmaktadır. Aile içi kararlarda söz sahibi olduğunu söyleyen % 32, yaş ortalaması 50 yaş ve üzeri olan %17' lik bir gruba aittir. Bu grup aynı zamanda aile içi şiddete maruz kalmadığını söyleyen, eşyle tutunma dönemini yaşayan kadınlardan oluşmaktadır.

*Ev İşleri ve Çocuk Bakımında Yardımcısı Olma ve İşsiz Kalma Nedeni

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	78,646 ^a	,194
Likelihood Ratio	78,778	,186
Linear-by-Linear Association	1,819	,033
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, ev işleri ve çocuk bakımında yardımcı olma ile işsiz kalma nedeni arasında ilişki yoktur diyen H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Dolayısıyla; kadının ev işleri ve çocuk bakımını tek başına üstlenmesi çalışmasının önündeki engellerden biri olmaktadır. Ev işleri ve çocukların bakımı konusunda yardım almayan grup, kadınların %91'ni oluşturmaktadır. İşsizliğin nedeni olarak çocuklara bakacak kimse olmayışını gösterenlerin oranının %21 olması, bu durumun kadınların çalışmalarının önündeki en büyük engellerden biri

olduğunu göstermektedir. Özellikle büyük şehirlerde, kadınların işgücüne katılımları için verilecek mesleki eğitimler ile birlikte yuva imkanlarının artırılması gereği de ortaya çıkmaktadır.

*Eğitim Durumu ve Gelecekte Umutlu Olma

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	5,140 ^a	,643
Likelihood Ratio	6,635	,468
Linear-by-Linear Association	,000	,986
N	100	

a.

YORUM: $p > 0,05$ olduğundan, eğitim durumu ve gelecekte umutlu olma arasında ilişki yoktur biçiminde kurulan H_0 hipotezi kabul edilir. Ankete katılan kadınların çoğunluğu ilköğretim düzeyinde eğitime sahip ve maddi sıkıntılar çeken bir profile sahiptir, bunlar ise gelecekte umutlu olmayı açık biçimde engellemektedir.

*Parasal Sorunlar Yaşama ve Gelecekte Umutlu Olma

Chi-Square Tests

	değer	p(çift taraflı)
Pearson Chi-Square	9,467 ^a	,009
Likelihood Ratio	11,538	,003
Linear-by-Linear Association	8,905	,003
N	100	

a.

YORUM: $p < 0,05$ olduğundan, parasal sorunlar yaşama ve gelecekte umutlu olma arasında ilişki yoktur diyen H_0 hipotezi red edilerek, ilişki olduğunu belirten H_1 hipotezi kabul edilir. Yaşanan parasal sorunlar kadınların gelecekte ümitli olmalarını engellemektedir. Kadınların %75'nin gelecekte beklentisi kalmamış durumdadır. Bu

umutsuzluğun başlıca nedeninin, kendilerinin ve özellikle eşlerinin çalışmamasından kaynaklanan parasal sorunlar olduğu anlaşılmaktadır.

6.3. LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ

Lojistik regresyon analizi cevap değişkeninin kategorik ve ikili(binary) bulunduğu durumlarda neden-sonuç ilişkisi belirlemede yararlanılan bir yöntemdir. Açıklayıcı değişkenlere göre cevap değişkeninin beklenen değerleri olasılık elde edilerek risk faktörlerinin de olasılık olarak hesaplanması sağlanır. Anket verilerinde evet-hayır biçimindeki cevap sistemi araştırılmak istenen değişkeni ikili değerli bir yapıda tanımladığından, klasik regresyon analizi varsayımları sağlanamayacağından uygulanma koşulu olmayacaktır. Saha araştırmasında, şiddet görme evet-hayır biçiminde yanıtlandığından belirlenen bağımlı değişkenlerle kurulacak ilişki modeli lojistik regresyonla analiz edilerek sonuçlar yorumlanmıştır. Aile içi şiddet görme üzerinde etkili faktörler ele alınarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 31: Aile İçi Şiddet Görmeyi Açıklayan Lojistik Regresyon Analizi

Variables in the Equation						
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1						
yaş	-.449	.262	2.933	1	0,03	1.566
eğitim	-.211	.097	4.737	1	0,04	.810
çocuk sayısı	.161	.193	.694	1	0,02	1.174
para sorunu	.359	.555	.419	1	0,001	.698
eş işsizliği	.007	.314	.001	1	0,021	1.008
sabit katsayı	-.214	.645	.111	1	0,75	.807

a. Variable(s) entered on step 1: S1, S2, S4, S9, S13.

Sonuçlar incelendiğinde, ele alınan etkileyici değişkenler olan yaş, eğitim, çocuk sayısı, para sorunu, eş işsizliği değişkenlerinin sig. değerlerinin 0,05 değerinden küçük çıkması nedeniyle aile içi şiddet görme üzerinde etkili ve önemli olduğu anlaşılmıştır. B sütunundaki işaretler ilişkinin yönünü göstermektedir. Exp(B) değeri Odds Oranı

değerini(OR) vermektedir.Odds oranı olma ihtimalinin olmama ihtimaline oranı olarak tanımlanır. Lojistik katsayı B, diğer değişkenler sabit kalmak şartıyla etkileyici değişkenlerdeki bir birimlik artış/azalış ile ilişkili log odds değerindeki değişmeyi vermektedir. Bu model sonuçlarına göre; yaş 1 br. artarsa şiddet görme olasılığı %156 artmakta, eğitim düzeyi arttıkça şiddet görme %81 azalmakta, çocuk sayısı arttıkça şiddet görme %117 artmakta, para sorunu 1 br. arttıkça şiddet görme %69 artmakta ve eşin işsiz kalışı arttıkça şiddet görme %100 artmaktadır.1'den büyük OR değerleri katsayı önemli ise, etkenin önemli bir risk faktörü olduğu yorumunu yaptırır. *Bu sonuçlarda yaş, çocuk sayısı, eş işsizliği değişkenlerinin aile şiddette ilk üç sıradaki önemli risk faktörleri olduğu anlaşılmıştır.* Modelin genel anlamlılığının testinde ki-kare değeri kullanılmıştır. Ki-kare değeri 30,739 çıkararak p=0,005 olduğundan sabit katsayı hariç tüm katsayılarının anlamlı olduğunu anlaşılmıştır.

İkinci Lojistik regresyon analizi gelecekte umutlu olmayı etkileyen faktörler için yapılmıştır. Etkileyici faktörler olarak yaş eğitim durumu sağlık şikayeti parasal sorun ve şiddet görme olarak belirlenmiştir.

Tablo 32: Gelecekte Umutsuz Olmayı Açıklayan Lojistik Regresyon Analizi

Variables in the Equation							
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1	yaş	-.130	.235	.306	1	0,012	.878
	eğitim	.032	.088	.134	1	0,03	1.033
	sağlık sorunu	-.002	.039	.004	1	0,009	.998
	parasal sorun	-1.465	.683	4.606	1	0,041	.231
	şiddet görme	-.923	.500	3.399	1	0,032	.397
	sabit katsayı	1.373	.691	3.948	1	0,019	3.947

a. Variable(s) entered on step 1: S1, S2, S6, S9, S16.

Gelecekte umutlu olma üzerinde etkili olduğu düşünülen yaş eğitim sağlık sorunu olma parasal sorun şiddet görme değişkenleri sig. değerleri 0,05 den küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı ve önemli çıkmıştır. Yaş ilerledikçe gelecekte umutlu olma

%87 azalmakta, eğitim düzeyi arttıkça umutlu olma ihtimali %103 artmakta, sağlık sorunları arttıkça umutlu olma ihtimali %99 azalmakta, parasal sorunlar arttıkça gelecekte umutlu olma %23 azalmakta, aile içi şiddet arttıkça gelecekte umutlu olma %39 azalmaktadır. *Umutlu olmayı etkileyen önemli faktörler eğitim sağlık ve sonraki sırada yaş olarak belirlenmiştir.* Paranın ilk sırada yer alması sağlığın daha önemli olduğunu düşünmelerinin ve eğitimin de nasılsa para kazandıracığını bilmelerine bağlanabilir. Modelin ki-kare değeri 23,985 ve $p=0,02$ çıkararak model katsayılarının anlamlı ve önemli olduğu kanıtlanmıştır.

6.4. MANOVA DEĞERLENDİRMELERİ

Sorulara verilen yanıtlar açısından grupların farklılık gösterip göstermediğinin analizi MANOVA ile yapılmıştır. Saha çalışmasında önemli olduğu düşünülen gruplar belirlenerek cevapları aynı bakış açısı altında verip vermediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 33: Yaş Açısından Farklılığın Sınanmasında MANOVA sonuçları

Multivariate Tests ^c						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	.995	538.944 ^a	20.000	54.000	.000
	Wilks' Lambda	.005	538.944 ^a	20.000	54.000	.000
	Hotelling's Trace	199.609	538.944 ^a	20.000	54.000	.000
	Roy's Largest Root	199.609	538.944 ^a	20.000	54.000	.000
yaş	Pillai's Trace	1.049	1.505	60.000	168.000	.022
	Wilks' Lambda	.243	1.640	60.000	161.941	.008
	Hotelling's Trace	2.027	1.779	60.000	158.000	.002
	Roy's Largest Root	1.350	3.781 ^b	20.000	56.000	.000

a. Exact statistic

b. The statistic is an upper bound on F that yields a lower bound on the significance level.

c. Design: Intercept+S1

sig.(p) değeri < 0,05 olduğundan yaş etkeninin sorulara verilen yanıtlarda farklılık yarattığını belirten H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla kadınlar yaşa bağlı olarak farklı bakış açısı altında cevap vermişlerdir. Hangi sorulara farklı cevap verildiğinin belirlenmesi için Tukey Testi yapılmıştır. Bu test sonucunda; sağlık şikayeti, aile içi

şiddet görme, aile içi kararlarda söz sahibi olma, gelecekte umutlu olma, ülkede değişmesi istenilen şeyler, şu an çözümlenmesini istenilen en önemli sorun başlıklı sorulara yaş değıştikçe farklı cevaplar verildiği anlaşılmıştır.

Tablo 34: Eğitim Açısından Farklılığın Sınanmasında MANOVA sonuçları

Multivariate Test ^c						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	.978	115.532 ^a	20.000	51.000	.000
	Wilks' Lambda	.022	115.532 ^a	20.000	51.000	.000
	Hotelling's Trace	45.307	115.532 ^a	20.000	51.000	.000
	Roy's Largest Root	45.307	115.532 ^a	20.000	51.000	.000
eğitim	Pillai's Trace	1.582	1.002	120.000	336.000	.485
	Wilks' Lambda	.144	1.003	120.000	302.212	.484
	Hotelling's Trace	2.442	1.004	120.000	296.000	.481
	Roy's Largest Root	.985	2.757 ^b	20.000	56.000	.001

a. Exact statistic

b. The statistic is an upper bound on F that yields a lower bound on the significance level.

c. Design: Intercept+S2

Sig. değeri 0,05 değeriinden büyük olduğu için eğitim açısından cevapların farklılık göstermediğini belirten Ho hipotezi kabul edilmiştir. Ankete katılan arasında eğitim düzeyi açısından farklılık olmadığından dolayısıyla; yanıtlar aynı bakış açısı altında verilmiştir. Anketin sıklık dağılım tabloları analizinde yaş faktörünün birçok cevapta farklılık yarattığı, eğitim düzeyinin ise hemen hemen aynı cevapları oluşturduğu daha net görülmüştür. Birbiriyle benzer sorunlar yaşayan bu kadınların birbirinden farklı gruplaşmasını yaratan yaş etmeninin olduğunu, eğitimin aynı düzeyde seyretmesi nedeniyle bir farklı grup yaratmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 36: Çocuk Sayısı Açısından Farklılığın Sınanmasında MANOVA sonuçları

Multivariate Tests ^c						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	.988	216.007 ^a	20.000	52.000	.000
	Wilks' Lambda	.012	216.007 ^a	20.000	52.000	.000
	Hotelling's Trace	83.079	216.007 ^a	20.000	52.000	.000
	Roy's Largest Root	83.079	216.007 ^a	20.000	52.000	.000
çocuk sayısı	Pillai's Trace	1.375	1.063	100.000	280.000	.346
	Wilks' Lambda	.170	1.132	100.000	258.347	.219
	Hotelling's Trace	2.400	1.209	100.000	252.000	.120
	Roy's Largest Root	1.244	3.483 ^b	20.000	56.000	.000

a. Exact statistic

b. The statistic is an upper bound on F that yields a lower bound on the significance level.

c. Design: Intercept+S4

Sig. değeri 0,05 değerinden büyük olduğu için, çocuk sayısının cevplarda farklılık yaratmadığını belirten Ho hipotezi kabul edilerek, aynı bakış açısı altında cevap verildiği anlaşılmıştır. Çocuk sayısı ve eğitim düzeyi görüşülen kadınlarda çok farklılık göstermediği için aşağı yukarı hepsi aynı konumda olduğu için cevaplardaki bakış açısında farklı çıkmamıştır.

Ankete katılan kadınların ayırıcı faktörü yaş etmenine bağlı olarak belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, toplumsal kalkınma sürecinin en önemli göstergelerinden biri olan demokrasinin geliştirilmesi ve insan haklarının korunması bağlamında, eğitim düzeyi düşük, mesleği olmayan, dolayısı ile işsiz olan, yaşanan parasal sorunlarla bağlantılı olarak aile içi şiddete maruz kalan, insan hakları, kadın hakları ve vatandaşlık bilgisi konusunda yeteri kadar bilinçli olmayan kadınlara yönelik saha araştırmalarının önemi büyüktür. Kadıköy Belediyesi Aile Danışma Merkezleri'nde yürütülen "İnsanca Yaşam Projesi" nin kadın saha araştırması da söz konusu toplumsal kalkınma sürecinde durum tespiti açısından önemli bir örnektir. Bu bağlamda araştırmanın hedefi olan söz konusu "taban kadın" tanımına uygun bireylerin, içinde bulunduğu olumsuz koşulların, beklentilerinin ve çözüm önerilerinin neler olabileceği, 100 kişilik örneklem grubun analizi sonucunda belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre öncelikle anketten çıkartılan bulgular, analizler ve odak grup toplantılarından edinilen bilgiler ile Türkiye'deki genel istatistiklerden hareketle, mesleki eğitim ve istihdam sorunları, parasal sorunlar, sağlık sorunları, aile içi şiddet sorunları, gelecekte beklenenleri başlıkları altında bir durum değerlendirmesi yapılmış, ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Durum Analizi

Mesleki Eğitim ve İstihdam Sorunları: Görüşülen kadınların %40'ı hiç okula gitmemiş ve %39'u ilk okul mezunu durumdadır. Yeterli eğitimi alamamış bu kadınların %83'ü evlidir ve %86'sı iki ve üzeri çocuk sahibidir ve okul çağında çocukları vardır. Görüşülen 100 kadın hiç bir şekilde çalışmamaktadır; bunun nedeni olarak, %35'i eğitim eksikliğini, %21'i çocuklara bakacak güvenilir birinin olmadığını öne sürmüştür. Yapılan ki-kare analizlerinden de eğitim düzeyi ve çocuk sayısının işsiz kalma nedenlerini oluşturduğu anlaşılmıştır. Buradan anlaşılmaktadır ki, taban kadın olarak adlandırılan bu kadınlar, genel olarak eğitim düzeyi son derece düşük, herhangi bir mesleği olmayan, ev yönetimi

ve çocuk bakımı şeklindeki üretimleri işgücü istatistiklerine dahil edilmeyen ev kadını olarak nitelendirilen kadınlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de kadınların %65’i ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Özellikle göç, kadınları ücretsiz aile işçisi statüsünden çıkarıp ev kadınlığı statüsüne itmiştir. İşgücüne katılım oranı evlilik sonrası ev işleri ve çocuk doğurma gibi nedenlerle düşmektedir. Dolayısıyla bu kadınlar, ekonominin taleplerine uygun olmayan, mesleki beceri ve eğitimden yoksun, düşük ücretli işlere ve informal sektörde çalışmaya mecbur bırakılan işgücü özelliklerine sahiptirler. 1989 dan bu yana da okur-yazar olmayan, ilkokul terk veya mezun kadınların kadın işgücü içindeki oranları düşmüştür.

Parasal Sorunlar: Bu kadınların %90’ı ciddi anlamda parasal sorun yaşamaktadır. Zaten %99’unun memleketi ile ekonomik bağı yoktur, %49’unun eşi çalışmamakta veya düzensiz iş hayatı olmakta, geri kalan çalışan ise inşaat işçisi gibi vasıfsız ve süreklilik göstermeyen iş gücüne dayalı işlerde, düşük ücretle çalışmaktadır. Ayrıca yaşanan parasal sorunlara bağlı olarak %76 oranında yetersiz beslenme söz konusudur.

Sağlık Sorunları: Bu kadınların %93 gibi ciddi bir oranının çeşitli sağlık sorunları vardır. Bu kadınlardan %17’si zaten parasal yetersizliklerden dolayı herhangi bir sağlık kurumuna gidememektedir. Özellikle kadın hastalıkları ve depresyon oranlarının yüksekliği, doğum oranlarının yüksekliği ve aile içi sorunların varlığı ile ilgili gözükmemektedir.

Aile İçi Şiddet Sorunları: Kadınların %72’si eşinin işsiz kaldığı dönemlerde evde huzursuzluk olduğunu belirtmiştir. %69’u ise aile içi şiddet görmektedir. Bu kadınların %65’i hiçbir şekilde kanuni haklarını bilmediğini, bilse dahi yuvasının yıkılmaması için sessiz kalacağını beyan etmiştir. Aile içi şiddetin nedeni sorulduğunda %47’si parasal sorun demiştir. Bu kadınların %68’i aile içi kararlarda söz sahibi değildir. %75’i gelecekte umutlu değildir.

Gelecekte Beklentiler: En önemli sorunlarının parasal ve sağlık sorunları olduğunu belirten kadınlar, bu durumun sorumlusu olarak siyasetçileri görmekte ve devletin bu

durumu düzeltebileceğine inandıklarını dile getirmektedirler. Yapılan ki-kare analizleri sonucunda; eşi çalışmayan, parasal sorun yaşayan, eğitim durumu yetersiz olan, aile içi şiddet gören kadınların gelecekte umutsuz olduğu anlaşılmaktadır. Daha detaylı ilişki analiz için uygulanan lojistik regresyon sonucunda, gelecekte umutlu olmayı, yaş, eğitim düzeyi, sağlık, para ve aile içi şiddet görme etkilemektedir. Bunlar içinde en yüksek etkileycilik oranı, eğitim ve sağlık olarak belirlenmiştir. Aile içi şiddeti etkileyen faktörlerden yaş, çocuk sayısı, eş işsizliği sıralamada ilk üç olarak elde edilmiştir.

Çözüm Önerileri

Mesleki Eğitim ve İstihdam Sorunları: Gerek kadınlara yönelik yapılan anket çalışmasından edinilen bulgulardan gerekse yapılan odak görüşmelerde kadınların beklentilerinden anlaşılmıştır ki; kadınların mesleki eğitim almaları halinde iş fırsatlarını arttırmak ve ücretleri olumlu yönde etkilemek mümkün gözükmektedir. Bu konuda öncelikle kadınlar, bir iş yapabilecek düzeyde eğitilebilir ya da mesleki eğitimleri için beceri kursları verilebilir. Zira odak grup toplantılarında da kadınlar iş imkanı sağlayacak takti tasarımı, tahta boyama gibi el becerilerine yönelik kurslar ile çocuk ve hasta bakımı, terzi, aşçılık gibi alanlarda kurslar verilmesini istemişlerdir. Bu bağlamda, kadınların evden çıkarak çalışmalarını sağlayacak şekilde, ADM' ler bünyesinde açılacak kurslar ile çalışan kadınların en çok ihtiyaç duydukları çocuk ve yaşlı bakımı, ev bakımı, yemek pişirme gibi hizmetler yine kadınların istihdamı ile sağlanabilir. Bu konuda ilgili beldede yer alan, faaliyeti itibarıyla iş imkanı yaratabilecek temizlik, çocuk ve hasta bakımı firmalarından ve Türkiye İş Kurumu'nun ilgili biriminden de yardım istenebilir. Böylece hem çocukları veya ev işleri dolayısıyla çalışmayan kadınlar istihdam edilebilir hem de mesleki becerisi olmadığı için iş bulamayan kadınlara istihdam alanları yaratılabilir. Ayrıca ekonominin talep ettiği alanlarda verilecek kursların önemi de ortadadır. Kadınların üretecekleri takılar, el işleri, giysi gibi malların, ADM' ler bünyesinde açılacak mini butikler, halk pazarlarında açılacak tezgahlar ya da dernek-vakıf, okul aile birlikleri vasıtasıyla kurulacak ortamlarda pazarlanması sağlanabilir. Böylece mesleki becerisi olan kadınların, bir yandan yedek işgücü görülmelerine engel olacak şekilde istihdam güvencesi sağlanmış olurken, öte yandan da vasıfsız olmalarının önüne geçilerek

görece daha yüksek ücret elde etmelerine yardım edilmiş olunacaktır. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı düşünülürken ve ADM'ler bünyesindeki okuma-yazma kurslarına katılan kadınların memnuniyetleri göz önüne alındığında bu kursların devamlılığının önemi anlaşılmaktadır. Kadınlar bu sayede en temel hak olan okuma-yazma hakkını elde edebilmekte, buna bağlı diğer "insanca yaşam" haklarından da haberdar olma şansları söz konusu olmaktadır.

Parasal Sorunlar: Gerek kadınlarla gerekse ADM personeli ile yapılan görüşmelerden de anlaşılmıştır ki; en acil sorunların başında, yaşanan parasal sorunlara bağlı olarak maddi yardım talebinin fazlalığı gelmektedir. Bu talepler, özellikle kömür-yiyecek-para yardımı, çocuklara burs, kırtasiye yardımı gibi maddi taleplerdir. Bu konuda belediyenin imkanları, beldedeki özel sektör ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarından sağlanacak yardımlar kullanılabilir. Belediyenin imkanlarının sınırlı olduğu gerçeği göz önüne alındığında, özellikle çocuklara burs ve kırtasiye yardımında çeşitli dernekler harekete geçirilebilir. Daha önce ADM'ler bünyesinde, kız çocuklarının okutulmasını da teşvik etmek üzere başlatılan okul bursu uygulaması medya ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla düzenlenecek yeni kampanyalarla çoğaltılabilir. Ayrıca yine ADM'lerde özellikle üniversiteli genç gönüllülerden oluşturulacak bir grup tarafından yaz okulları düzenlenerek çocukların okul derslerine yardımcı olunabilir. Yaşanan parasal sorunlar önemli ölçüde kadınların eşlerinin çalışmaması ya da düzenli bir işte çalışıyor olmamalarından da kaynaklanmaktadır. Ancak hedef kitlenin kadınlardan oluşması ve işsizliğin Türkiye genelinde tartışılması gereken makroekonomik bir sorun olması dolayısıyla ADM'ler özelinde eşlerin istihdamı sorununun çözülemeyeceği açıktır. Ayrıca parasal sorunlar göçün en önemli etkeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçün engellenmesi ise bir kalkınma sorundur ve ancak belediyelerin de katkıda bulunacağı devlet politikası ile çözülebilir.

Sağlık Sorunları: Kadınların neredeyse hepsi psikolojik sorunların yanısıra fiziksel olarak birden fazla hastalıkla mücadele etmektedir. ADM'leri öğrendikleri süreden bu yana ise özellikle psikolojik destek için bu merkezleri tercih etmektedirler. Kadınlar ADM'lerin sağlık hizmeti kolunun gelişmesini ve doktor sayısının artırılmasını talep

etmektedirler. Yöneticiler de yeni binalar açılması, sağlık hizmetlerinin daha genişletilerek uzman doktorlardan sağlık hizmeti verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Bu bağlamda, ADM' ler bünyesinde açılacak ya da genişletilecek sağlık birimlerinde uzman gönüllü doktorlar ile kadınların sağlık şikayetleri büyük oranda çözülebilecektir. Ayrıca özellikle evden çıkma şansı düşük olan, sosyalleşememiş, her şeyden önce şiddete maruz kalan bu kadınların yaşadıkları şikayetlerin başında gelen depresyondan kurtulmaları, ADM' lerde açılacak bu birimlerde düzenli olarak çalışacak gönüllü psikologların sayılarının artmasına bağlıdır. Bunu dışında kadınlar depresyonla mücadele etmenin önemi ve psikolojik destek almanın gereği konusunda bilgilendirilebilirler.

Aile İçi Şiddet Sorunları: Yapılan çalışmada kadınların, aile içi şiddetin eş işsizliğine bağlı parasal sorunlardan kaynaklandığını dile getirmiş olmalarına karşın, odak toplantılarında kadınların, ADM'ler sayesinde aile içi şiddet durumunda ne yapacaklarını öğrendikleri, kendilerine olan güvenlerinin arttığı, haklarını nasıl arayacaklarını öğrendikleri anlaşılmıştır. Ev içinde eşlerine karşı kendilerini savundukları öğrenilmiştir. Buradan da anlaşılmaktadır ki ADM' lerin asli fonksiyonlarının başında, aile içi şiddete karşı kadınların haklarının öğretilmesi noktasında bilgilendirilmesine yönelik seminerlerin yaygınlaşarak devam etmesi gerekmektedir. Ayrıca erkeklerin de bu konuda eğitilmeleri ve kadın hakları konusunda bilinçlendirilmelerine yönelik seminerler verilmesi doğru olacaktır. Çünkü şiddet karşısında kadının ne yapması gerektiği konusunda bilgilendirilmesinden daha çok, erkeğin şiddete başvurmasını engelleyecek şekilde bilinçlendirmesi önemlidir. Bu konuda ADM' ler, aile içi şiddete karşı seslerini duyurma anlamında, söz konusu kadınların da katılımıyla yazılı ve görsel medyadan, ilgili sivil toplum kuruluşlarından yardım alabilirler.

Gelecekte Beklentiler: Kadınların gelecekte umutsuz olmalarının en büyük nedeni olarak gösterdikleri, parasal sorunlar ve aile içi şiddet sorunlarının ortadan kaldırılması için yapılacak mesleki eğitim kursları ve yaratılacak istidam alanları ile kadın hakları konusunda erkeklerin de dahil olduğu seminerler ve yapılacak duyurular, söz konusu umutsuzluğun azalmasına katkıda bulunacaktır. Bu noktada ADM' lerin yaratacakları

sosyal alanların önemi büyüktür. Sık sık ADM'ler bünyesinde yapılacak gönüllü toplantılar ile olumlu örnekleri yaşamaya başlayan kadınların deneyimleri ile sorunları devam eden kadınlar bir araya getirilebilir, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma ortamları yaratılarak kadınların kendilerine güvenmelerine yardımcı olunabilir, böylece geleceğe daha umutla bakmaları sağlanabilir. Yerel ve Türkiye genelinde yazılı ve görsel medyada olumlu örneklerin deneyimlerine geniş yer verilebilir, bu konuda neler yapabilecekleri birincil ağızlardan gösterilerek, söz konusu kadınlara yalnız olmadıkları hissettirilebilir.